

Kõigepealt Izmail, järgmiseks terve maailm

KÄTLIN KALDMAA
kirjanik ja tõlkija

Mihhail Šiškin (1961) on üks omapärasemaid kaasaegseid vene kirjanikke – ühelt poolt justkui peetakse tema loomingust ametlikus liinis kõvasti lugu ja antakse auhindu, teisalt aga on ta – loomulikult mitteametlikult – kantud nende kirjanike nimekirja, kelle loomingut ei ole soovitatav – tähendab: ei tohi – tilkoolides uurimistööd kirjutada.

Tema teine omapära seisneb aga selles, et juba 1995. aastast saadik elab ja töötab Šiškin Šveitsis ning viimaste aastate jooksul on ta tunnustatud teistega võrdväärseks šveitsi kirjanikuks, seda hoolimata asjaolust, et oma raamatud kirjutab ta endiselt vene keeles, mitte üheski Šveitsi neljast riigikeelest.

Vastuvõtt šveitsi kirjandusse annab tunnistust ka hiljuti Looreni tõlkijate loomemajas toimunud spetsiaalne Šiškini tõlkijate seminar. Elavate kirjanike tõlkijatele mõeldud seminare korraldatakse harva, saati siis veel võõral maal. Loomulikult on see teisel pool ainult pinnuks silmas – keel on küll vene, aga elu, mille kirjanik on endale valinud, enam mitte.

Komeet kirjandustaevas

Kirjandusse sööstis õpetajana töötav Šiškin 1993. aastal nagu komeet ajakirjas Znamja ilmunud jutuga „Kalligraafiafiatund”. Peatselt ilmus ka esimene romaan „On kõigil ees vaid öö” (1993) ja 2000. aastal seesama suvel eestikeelse kuju saanud „Izmaili vallutamine”, mis pälvis Vene Bookeri kirjanduspreemia. Tuletaksin siinkohal meelde, et tegemist ei ole esimese Šiškini romaani eestindusega – kaks aastat tagasi ilmus Jüri Ojamaa suurepärase tõlkes tema kolmas romaan „Veenuse juus” (vene keeles 2005), mille tõlked on autorile toonud kaasa veel auhindu ja meelel hulgal kirjanduslikke reise riigist riiki ühelt festivalilt ja raamatuesitlusele teisele. Ootamatud kohtumised messide ja festivalide tagatubades on juba saanud nii harjumuspäraseks, et ootamatus on pigem see, kui teda kusagil näha ei ole.

„Izmaili vallutamise” juurde asudes tuleb kõigepealt märkida, et kaht Šiškini romaani eesti keeles ilmumise järje-

Vene uuema põlve üks tunnustatumaid väärtkirjanikke Mihhail Šiškin.

FOTO SCAN

korrast lugedes tekkis vähemalt siinlugejal vahel tagurpidi Ameerika mägede efekt. On ju põhilisena kasutatud stiilivõte – omapärane teadvuse voog, mis meeletu kiirusega ühe asja, mõtte, nähtuse, aja juurest teise juurde liigub, kasutusel mõlema romaani juures, küll aga on see romaanis „Veenuse juus” viidud aste kõrgemale ning sisse toodud uusi stiile, žanre, teemasid. Nii peabki.

Sama kehtib ka sisu ja teemade osas. Edasimineku, maailma laienemise, teemaatika avarandumise on ilmselge. Ja ometi tekib küsimus, kuidas ometi on see võimalik. Väga kõvasti lihtsustades seeläbi, et kui „Izmaili vallutamise” sündmused leiavad (taas lihtsustatult) aset avaral Venemaal, siis romaanis „Veenuse juus” tuleb juurde välismaa, Euroopa – Itaalia ja Šveits.

Meistriklasi tõlge

Olgu öeldud, et Meelis Lainvoo tõlge ei jää sugugi alla Jüri Ojamaa omale. Šiški-

nit on väga raske tõlkida, vaevalt leidub romaanis lehekülge, mille tõlkimiseks ei ole tarvis teha taustatööd, vaevalt stseeni, mis tihel või teisel moel ei seostuks mõne teisega selles romaanis või väljaspool seda, teksti läbipõimituse astme oskab Šiškin viia kõrgeimale võimalikule tasemele, ei ole motiivi või väljendit või sündmust, mis seisaks isoleerituna.

See on meisterklassi tõlge. Võtkem näiteks või seegi, kui osavalt on romaanis põimitud eesti vanasõnad, ütlemissed, lauluread – need jäätavad täiesti orgaanilise mulje, nagu oleksidki alati siin olnud. Ja ometi me ju teame, tunneme ära.

Nii mõneski mõttes meenutab Šiškini kirjutamislaad hiljuti kõigi oma põhiteostega eesti keelde jõudnud W.G. Sebaldit. Iseäranis silmatorkav on see sarnasus „Izmaili vallutamise” puhul, ehkki Šiškini looming on loomulikult puhtatõuline ilukirjandus, samas kui Sebald kõigub žanripiiridel.

Tummine ja otsast otsani Venemaad täis

See on huvitav, kuidas Šiškin näiliselt kaugest minevikust alustades käsitleb tegelikult meiegi jaoks äärmiselt olulist perioodi ajaloos – Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu lagunemist ja vahetult sellele järgnenud aega, seda ühte tõelist ajaloolise paradigma muutust, mille suurem osa meist on üle ja läbi elanud. Seda muidugi sealt Moskva poolt, sealse vaese haritlase poolt vaadatuna. Kuidas lagunes juba harjumuseks saanu, kuidas selle asemele astus miski muu, millele suurem osa inimesi kuidagi pihta ei saanud, mis aga ometi ainsatki hinge puutumata ei jätnud. Kuidas läheb edasi elu, kui elu kesse ära võetakse?

Suurte ajalooliste sündmuste taga toimetavad aga alati täiesti tavalised inimesed, kes käivad väljakäigus, pesuvad ühiskorterit vannitoas hambaid, surevad vähki, jäävad auto alla, ja needki liinid on kahes romaanis ühendatud. Niipalju ütlen, et need, kellest järgmises romaanis saavad üks juhtliine-juhtmotiive ehk Tristan ja Isolde, astuvad lugeja ette just „Izmaili vallutamises”. Edasi tuleb ise lugeda.

Šiškin on kirjanik, kes peab oma romaaniid ise läbi elama, tema juba asju peast välja ei mõtle. Sestap võtab nende kirjutamine ka kaua aega, tema enda sõnul ikka viis aastat vähemasti – kiiremini elu lihtsalt ei luba, sest lisaks elamisele on tarvis ka aega, et elatu eneses läbi töötada, enne kui sellest saavad sõnad, laused ja raamatud. Ja kirjutab ta aeglaselt, ehkki lugema sunnivad need pakud raamatud end ühe suure raske hingetõmbega. Tekstis ei ole enamaks aega jäetud.

Tihe, tihke, tummine ja otsast otsani Venemaad täis, selline on „Izmaili vallutamine”. Vallutatagu! Auhind on vääri-

Izmaili vallutamine
Mihhail Šiškin
tõlkinud
Meelis Lainvoo
408 lk, kõva köide

Laste mängud nagu muistegi!

KÄRT JÄNES-KAPP

Lastele on läbi aegade meeldinud mängida ja aktiivselt tegutseda. Küllap on seda kogunud iga lapsenem ja õpetaja. Mängud ühtlasi arendavad lapsi nii füüsiliselt kui ka vaimselt ning annavad õpetajale-kasvatajale suurepärase võimaluse loimida kehale aktiivsus teadmiste omandamisega.

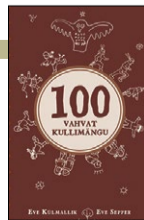
Kirjastuselt Koolibri on ilmunud kaks esimest mängude sarja raamatut – Eve Külmalliku ja Eve Sepperi „100 vahvat kullimängu” ning Kristel Vilbaste „Ilmamängud. 64 lustakat rahvapärilist muistest”. Lille, lehe või puuksaga

Kullimäng on ikka põhinenud aktiivsel liikumisel – tagaajamisel ning kinni ja lahti löömisel. Nii on see ka Eve Külmalliku ja Eve Sepperi kokku pandud kullimänguraamatus. Osa kogumikus toodud mängu on igihaljad, peaaegu nagu rahvalooming, teised autorite endi välja mõelnud. Kogumikust leiab huviline nii kõige väiksematele sobilike mängu kui ka niisuguseid, mille reeglite täitmiseks peab kullimängus juba lausa proff olema.

Kui kullimängude raamatus on põhiorh väledusel ja osavusel, siis Kristel Vilbaste ilmamängude raamat pakub põneva võimaluse õppida paremini tundma rahvapärilist muistest ja looduses. Lille, lehe või puuksaga

mängides jääb mõnigi plastmassist lelu ostmata ning meie tegevustes ja mängudes säilib edaspidigi oma ja ehe. See on raamat, mis tuleb meelde: paljud pärimuslikud nipid ja nõksud on väärt, et neid jätkuvalt väärtustada ja elus hoida. Oma ja eheda hõngu lisavad mõlema mängude sarja raamatule Kadri Roosi vahvad pärimuspõhised illustratsioonid.

100 vahvat kullimängu
Eve Külmallik,
Eve Sepper
112 lk, pehme köide

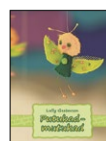
Raamatutes „100 vahvat kullimängu” ja „Ilmamängud. 64 lustakat rahvapärilist muistest” pakutud ideid saavad edukalt rakendada täiskasvanud, et õppimist ja vaba aega laste jaoks põnevamaks muuta, aga paljud neist on täiesti jõukohased elluviimiseks või vähemasti lugemiseks-uurimiseks ka lastele endile.

Ilmamängud
Kristel Vilbaste
72 lk, pehme köide

ilmunud

Teeme koos. Putukad-mutukad
Lully Gustavson
44 lk, pehme köide

Selles raamatus tegutsuvad liblikatüdrukud ja kiilpoisid, putuka-mutukabeebid ja nende issid-emmaed. Lapsed õpivad neid tegelasi endale ise meisterdama ning nendega koos vahvaid mängu mängima.

Looduse hääled. Mets

Maurice Pledger
tõlkinud

Anna-Liisa Tiisma
16 lk, kõva köide

Raamatu kaante vahel ootavad lugejat igat nägu ja tegu metsaelanikud. Lükka oksad kõrvale ja avasta põnevaimate metsade peidetud saladused. Samal ajal, kui teed tutvust ruumiliste piltidega, saad kuulda käo kukkumist, majesteetliku põdra mõrgeid ja puuma urinat.

Minu suur loomaatlas

Tanel Täna
144 lk, kõva köide

Uudishimulikud noored saavad raamatust teavet enam kui 131 erineva loomaliigi kohta – loomabeebidest, lemmik- ja farmiloomadest, metsade ja mägede loomadest, metsikutest ja suurtest loomadest. Teed loomariiki juhatavad neli küsimust – kes, mida, kus ja kas teadsid.

Loodusvaatleja kleepsuraamat

Jane Crisholm
tõlkinud Hanna Ingerpuu
98 lk, pehme köide

Kasulik teave paljude taimede ja loomade kohta, lilledest ja mesilastest puude ja vähkiideni. Olles kohanud mõnda huvitavat lille, puud, lindu, kala, imetajat või teisi loomi, saad raamatust uurida, kellega tegu. Seejärel otsi 300 kauni klepsu hulgas üles õige ning pane kirja leiukoht ja aeg. Nõnda koostad oma isikliku loodusraamatu.

Voolimise völu

Bernadette Cuxart
tõlkinud Riina Turi
96 lk, pehme köide

Värviküllaselt illustreeritud ja täpseid tööjuhiseid sisaldav raamat köidab lapsi igas vanuses ning annab väiksematele huvilistele võimaluse veeta loominguliselt aega koos vanemate või õpetajaga. Esmapäeval võib tunduda uskumatu, aga kõigil keerukana näivatel olenditel on tegelikult äärmiselt lihtne valmistusviis.

Iisraellaste ja palestiinlaste lugu

Martin Schäuble,
Noah Flug
tõlkinud Urmas Kaldmaa
152 lk
kõva köide

Lähis-Ida konflikti saab mõista ainult iisraellaste ja palestiinlaste ajalugu tundes. See on pikkade, järjest uute ägedate võitluste lugu, millel ei paista lõppu. Raamatus saavad sõna Iisraeli ja Palestiina alade elanikud, kes on neis võitlustes osalenud ja kannatanud. Nende jutust ilmneb, et selles konfliktis pole lõplikku tõe, veel vähem on õigus vaid ühel poolel. Autorid tahavad näidata, et seni sed arusaamad peavad muutuma, sest sõda ei lahenda konflikt kummagi poole jaoks.